

гічно впорядкованого матеріалу, постійний емоційний вплив особистості викладача, оптимальні витрати ресурсів при масовому навчанні [2, с. 15]. Подолати недоліки традиційних форм і методів навчання, серед яких найсуттєвішими є відсутність індивідуалізації навчання, усереднений підхід до навчання студентів, неналежна їх самостійність, пасивність, слабкий зворотний зв'язок, можна за допомогою методів та форм інтерактивного навчання. Поєднання традиційних і нетрадиційних форм та методів роботи дає змогу ефективно сформувати професійно-педагогічну культуру майбутніх фахівців.

Висновки. Таким чином, здійснюється функціонування моделі: зміст роботи визначають на підставі інформації про цілі, завдання, умови ефективності, вплив на суб'єкта діяльності. Після проведення означеної роботи з використанням відповідних форм і методів вивчаються та аналізуються одержані результати. Ці результати приводять у відповідність до визначених критеріїв з подальшим порівнянням показників з поставленими цілями. Після цього в разі потреби в зміст роботи вносять необхідні корективи та здійснюють подальшу педагогічну взаємодію. Саме тому запропонована модель є ефективним інструментом формування професійної культури майбутніх учителів-філологів.

Література

1. Павлютенков Є.М. Моделювання в системі освіти (у схемах і таблицях) / Є.М. Павлютенков. – Х. : Вид. група “Основа”, 2008. – 272 с. – (Б-ка журн. “Управління школою”; Вип. 4 (64)).
2. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии : учеб. пособ. / Г.К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
3. Творча особистість вчителя: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць / ред. кол. : Н.В. Гузій (відп. ред.) та ін. – К. : УДПУ, 1997. – 319 с.
4. Уваркіна О. Сутність і зміст професійної культури спеціаліста / О. Уваркіна // Вища освіта України. – 2005. – № 4. – С. 69–73.
5. Щербань П. Педагогічна культура та її значення в суспільстві / П. Щербань, П. Щербань // Рідна школа. – 1998. – № 6. – С. 16–18.

ТИЩЕНКО О.І.

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ЄДНОСТІ ЗАГАЛЬНОГО І ПРОФЕСІЙНОГО ВИХОВАННЯ

Під професійним відбором, професійним вихованням розуміють складну спеціалізовану процедуру вивчення й оцінки придатності того чи іншого кандидата до оволодіння цією спеціальністю, досягнення рівня майстерності й успішного виконання зазначених обов'язків.

Мета статті – висвітлити основні положення концепції формування єдності загального і професійного виховання.

Вища школа готує фахівців для конкретної професійної діяльності. Професія випускника ВНЗ є виразом науково-технічної готовності молодого фахівця виконувати виробничі функції. Досвід переконує нас, що має бути повна відповідність між здобутою на факультеті кваліфікацією й характером виконуваних функцій. Якби випускник не просто здобував фах, а й засвоював основи професійної етики, то вона була б важливим стимулом у подоланні труднощів при працевлаштуванні за фахом.

Є відомості, що певна частина вихованців ВНЗ, хоч і працюють за своїм фахом і на тому місці, куди їх було призначено, висловлює незадоволення своєю спеціальністю. Це негативно впливає на якість роботи.

Таким чином, спостерігаємо парадоксальне явище. З анкет ми дізнаємося, що майже всі студенти свідомо й за бажанням обрали факультет, задоволені вибором фаху, а після закінчення навчання більшість з них органічно не вростає у свою спеціальність, не любить її.

Чим це можна пояснити? Щоб відповісти на це запитання, потрібно врахувати ще одну важливу обставину. У відповідях на запитання анкети більшість студентів писала, що свідомо обирали науку, яка їм подобається, а не професію, що дає факультет.

Тепер давайте з'ясуємо педагогічну суть цієї проблеми. Зрозуміло, що професійне виховання студента має поліпшуватись. Не будемо заперечувати, що професійна підготовка потребує поліпшення в науково-технічному плані, але цим проблема не вичерпується. Педагогічно важливим буде питання поліпшення психологічної та моральної підготовки до професійної діяльності. Сформований фахівець, учитель володіє багатограними складним якостями. Одним з важливих аспектів цих якостей є ставлення людини до своєї професії. Наше життя на кожному кроці доводить, що повна віддача творчих сил можлива тільки улюбленій справі, що тільки при глибокій захопленості ідеями свого фаху можна найповніше реалізувати знання й здібності. Отже, педагогічна суть цієї проблеми має і матеріальний зміст, бо повна віддача сил фахівця позначається на реальних наслідках праці людей на виробництві.

Таким чином, ми повинні підкреслити, що психологічна підготовка спеціаліста до конкретної професії має поєднуватись із загальним формуванням особистості, з усією виховною роботою на факультеті.

У ВНЗ кожного профілю виробляються цікаві традиції. Деякі з них безпосередньо стосуються професійного виховання. Серед них, наприклад, щорічні зустрічі з вихованцями факультету. Студенти з особливим захопленням зустрічаються із своїми старшими друзями, ставлять десятки запитань професійного характеру, а потім листуються з ними. Ми помічали, як після зустрічі з ними у студентів помітно підвищувався інтерес до проблем професійної підготовки.

Професійне виховання, професійний відбір тісно пов'язані з проблемою професійної придатності, під якою розуміють наявність у кандидата комплексу знань, умінь і особистісних якостей, необхідних для виконання професійної діяльності відповідно до вимог до її ефективності.

Професійна придатність визначається взаємодією комплексу змінних особистості та самої діяльності, яка (взаємодія) приводить до успіху або невдачі в професійній діяльності та відображається в показниках ефективності діяльності й задоволеності нею.

Професійний відбір поширений у всіх країнах світу і протягом тривалої історії свого розвитку пройшов декілька етапів, починаючи з ініціативного підбору кандидатів на певну професійну діяльність до створення статистичних норм, заснованих на кількісних і якісних вимірюваннях індивідуально-психологічних якостей представників конкретних професій.

У світовій і вітчизняній педагогіці розроблено немало принципово вдосконалених і зовсім нових технологій освіти. Характерною особливістю виступає їх психолого-педагогічний характер, який дає змогу реалізовувати принцип природовідповідності й уникнути суб'єктивізму, волонтаризму та авантюризму в педагогічній роботі. Використання найбільш адекватних специфіці юридичної освіти сучасних інтенсивних технологій – сьогодні реальний інноваційний ресурс.

До суттєвих і актуальних для юридичної освіти належать такі технології:

- формування й підтримка готовності студента до оволодіння навчальним матеріалом;
- забезпечення інтересу студентів до заняття та педагогічного співробітництва;
- проблемність навчання, його гуманізація й демократизація;
- навчання й виховання в дусі здорового способу життя;
- самоформування особистості студента;
- комп'ютеризація навчання та виховання.

Заняття вимагає не тільки активності викладача, але й високої активності студента. Бажано, щоб на занятті кожен студент хотів би якісно засвоїти все те, чому його навчають, був психологічно активним, напружено працював, тобто перебував у стані готовності до оволодіння навчальним матеріалом від початку і до кінця заняття.

Основні особливості технології цієї роботи такі:

- заняття може дати максимальний ефект, якщо викладач не зводить своє завдання до викладу навчального матеріалу, а паралельно орієнтований на вирішення завдання формування й підтримки готовності студентів до оволодіння навчальним матеріалом на кожному занятті;
- заняття треба проводити з повною самовіддачею, натхненням, які позитивно транслюються на студентську аудиторію. Якщо викладач ставиться до заняття як до тягара, якщо він чимось стурбований, то все це, як правило, позначається на виразі обличчя, очей, загальному вигляді, тоні голосу, навіть викладенні змісту і, як наслідок, на настрої студентів;
- заняття має бути цікавим, постійно приваблювати й утримувати увагу студентів.

Досягти такої мети можна завдяки таким факторам, як:

- а) підбір повідомлень, прикладів, рекомендацій такого змісту, який привертає увагу;
- б) різноманітність й комбінування характеру навчального матеріалу (не тільки теоретичних положень, але й доказів, цифр, таблиць, прикладів їх практики, даних наукових досліджень, цитат, практичних рекомендацій, висновків тощо);
- в) різноманітність та комбінування методів (розповідь, пояснення, розбір, показ, відповіді на запитання, обговорення, вправи, зміна навчальної обстановки, контрольні заходи, завдання тощо);
- г) багатство мовних і немовних прийомів (зміна висоти голосу, інтонації, наголосу, темпу й ритму звучання слів; виразність міміки і жестів; зміна пози і місця перебування в навчальному приміщенні тощо). Трапляється, що важливе положення, яке викладач пояснював, не привернуло уваги студентів, і більшість з них не записали його в конспект. Варто повторити його повільніше, і аудиторія ніби прокинеться, почне дружньо роботи записи;
- д) стиль викладання матеріалу “під конспектування”. Конспектування на заняттях нормативно не є обов'язковим, але коли студент хоче мати гарний конспект і веде його, він обов'язково буде уважним на занятті. Слід заохочувати конспектування, особливо, коли підручника немає або він застарів. Заохочувальну роль виконує стиль, який вирізняється чіткою логікою викладу, структуруванням, виділенням переходів від однієї структурної одиниці до іншої, уповільненням темпу викладу (близьким до диктанту) у місцях, які студентові слід було б відмітити в конспекті. При влучному викладенні матеріалу викладачем студенти самі переконуються, наскільки

корисний і доцільний короткий, змістовний і чітко структурований конспект (а не суцільна стенограма). Це стимулює увагу на наступних заняттях;

е) керуванням увагою безпосередніми звертаннями до аудиторії (“Зверніть увагу на...”), періодичним розслабленням (позбавляючи необхідності напружено конспектувати, наводячи приклади, міняючи методи викладу, затримуючись на детальному розгляді якогось питання, звертаючись до аудиторії, усуваючи причини, які відволікають студентів, враховуючи їх втомленість у кінці заняття, дня, тижня) говорити слід настільки голосно, щоб усі чули і настільки тихо, щоб слухали;

є) вибором форм, організації й методів проведення занять, що стимулюють увагу.

Ніякий матеріал не може бути добре засвоєним, якщо він нецікавий. Інтерес мобілізує можливості, забезпечує увагу, краще розуміння та запам’ятовування. Те, що робиться з цікавістю, робиться вдвічі успішніше. Ідея цікавої школи – одна з ідей розвитку світової педагогіки.

Інтерес – позитивне пізнавально-емоційне ставлення людини до нового, невідомого, що супроводжується прагненням розібратися в ньому. Він може бути поверховим (цікавість, реакція на нове, наочне, яскраве; як якість він притаманний малоосвіченим, інтелектуально й духовно малорозвиненим людям) і глибоким (допитливість, цікавість до змісту, розуміння причин, ідей, доказів); нестійким, ситуативним і стійким, особистісним (якістю людини). Загальна психолого-педагогічна стратегія його розвитку у студентів: від поверхового, ситуативного – до змістовного, глибокого пізнавального інтересу, а від нього – до інтелектуальної потреби, професійної зацікавленості як якостей особистості юриста. Тому турбота викладачів про цікавий хід заняття, про те, щоб воно не було нудним, не абстрактно-гуманітарною вигадкою, а необхідністю, проявом зрілості – одна з вихідних умов успіху навчання в цілому.

У технології забезпечення інтересу студентів на занятті можна виділити ряд особливостей.

Необхідний постійний і виражений прояв самого інтересу викладача до заняття, захоплення ним.

Людині завжди цікаве те, що має для неї значення. Тому потрібне постійне розкриття студентам значення матеріалу, який вивчається на початку заняття, при переході до вивчення наступного основного питання плану теми, при викладанні окремих положень і порад. Важливо не обмежуватися словами “це важливо”, “це дуже важливо”. Розуміння важливості слухачами досягається роз’ясненням того, що вони дають студентові, як можуть бути застосовані в майбутній практичній роботі, як вплинуть на успіх і застережуть від помилок і неприємностей.

Слід активно користуватися психологічно обґрунтованими та перевіреними педагогічною практикою методичними прийомами збудження й утримання інтересу студентської аудиторії:

- наочності (покази);
- конкретизації (перехід від абстрактних, теоретичних роздумів до конкретних подій, взятих з життя або практики);
- персоніфікації (нагадування прізвищ, конкретних регіонів, організацій; звернення до особистого досвіду студентів, персональне звернення до будь-кого в аудиторії);
- співучасті (запрошення студентів до спільного пошуку відповідей на запитання, створення проблемної ситуації, залучення студентів до вирішення практичних завдань).

Педагогічна взаємодія – невід’ємний і дуже важливий елемент педагогічного процесу.

Аналіз досвіду талановитих педагогів свідчить про те, що, незважаючи на різноманітність форм організації і методики проведення занять, у них є й спільне: вміння побудувати і так провести заняття, що на них панує атмосфера піднесення, зацікавленості, високої активності, взаєморозуміння викладача й учнів, ділової доброзичливості. При цьому заняття перетворюється із заходу з передання інформації на дружню спільну роботу, спрямовану на високоефективне досягнення навчальної мети. Замість зорового й слухового контакту між вчителем та учнями функціонує міжособистісна взаємодія, якій властиві:

- прагнення і викладача, і студента до єдиної мети, що породжує співробітництво;
- взаєморозуміння викладачем і студентами один одного, усвідомлення спільності інтересів і необхідності взаємної підтримки;
- доброзичливе, довірливе ставлення один до одного, задоволення від спілкування й спільної роботи;
- взаємна доброзичливість, наполегливість, самовіддача;
- “культ навчання”, емоційне піднесення, зацікавленість, гарний настрій, захопленість заняттям, наполегливість у вирішенні завдань заняття;
- взаємодопомога в подоланні труднощів;
- об’єктивність у взаємних оцінках, справедливість, культура відносин і спілкування.

Висновки. Взаємодія викладача і студентів, яка відзначається згаданими вище особливостями, дістала назву педагогічного співробітництва. Це вищий рівень педагогічної взаємодії, який забезпечує високі освітні результати.

Освіта не може залишатися острівцем старого світу в новому світі. Вона розвивається й може не відставити від вимог життя, що стрімко розвивається, обов’язково використовуючи інтенсивні педагогічні технології.

Література

1. Сущенко Т.І. Позашкільний педагогічний процес як унікальне явище організації дитячої життєтворчості / Т.І. Сущенко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2005. – Вип. 36. – С. 3.
2. Сущенко А.В. Розвиток гуманістичного потенціалу майбутнього педагога вищої школи в процесі магістерської підготовки / А.В. Сущенко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2006. – Вип. 40. – С. 410.
3. Сущенко Л.О. Характеристика реального стану професійного самовдосконалення вчителів в умовах сучасної школи / Л.О. Сущенко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. – Запоріжжя, 2006. – Вип. 40. – С. 415.
4. Галузинський М.Б. Педагогіка: теорія та історія : навч. посіб. / М.Б. Галузинський, М.Б. Євтух. – К. : Вища школа, 1995. – 237 с.

ТОПЧІЙ Г.С.

ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Сьогодні, як показують педагогічні дослідження, багато майбутніх учителів виявляють стійкі стереотипи майбутньої діяльності, що слабо орієнтовані на саморозвиток, причиною чого є недостатній рівень технологічного забезпечення викладання навчальних дисциплін, використання традиційних форм навчання. Такий пі-